

індивідуальність і продукт її творчості – текст, в якому пересікаються і преломляються грани ментальності наличного часу, усвідомленого пошуку ціннісних орієнтирів в області духовної культури і творчої потенції, направлених на звільнення від духа «тупика» цивілізації. Часто такі тексти стали еталонними. Вони не тільки були предвестниками створення нових філософських течій, але й змінювали смак і відчуття епохи. Такі еталонні тексти створювалися і в попередні епохи, але тепер вони стають справжньою потребою. Орієнтація на унікальні твори створює для філософування неограничену можливість для творчих роздумів і пошуку на будь-якій території, як в периферійній зоні духовної культури, так і в центральній області безпосередньо філософії як такої. Тому основною темою філософської есеїстики стає концептуальне відношення унікального до універсального і зворотна зв'язок між ними. Цей прозаїчний жанр близький до поезії своїм програмним відношенням внутрішнього світу до зовнішнього, націлений на безпредметне спостереження і нечутко, шукає внутрішні емоції, з самого себе плетє тканину історії і людської драми. Філософська есеїстика – це «...утішення літературою і філософією... коли дуже не просто залишатися самим собою в водовороті паразитичних змін» [6, с. 6–7].

Список використаних джерел

1. Бахтин М. М. Проблема тексту в лінгвістиці, філософії і інших гуманітарних науках // Бахтин М. М. Літературно-критическі статті. – М., 1982.
2. Бахтин М. М. Проблеми поезії Достоєвського. – М., 1963.
3. Квіт С. М. Основи герменевтики. – К.: Вид. дім «КМ Академія», 2003.
4. Ніцше Ф. Сочинення в 2-х т. Т.2. – М.: Мысль, 1990.
5. Озодовська Л. В. Парадигма діалогічності в сучасному мисленні: Монографія. – К.: Вид. ПАРАПАН, 2007.
6. Ушкалов Л. В. Література і філософія: доба українського бароко. – Харків: Майдан, 2014.
7. Спштейн М. Н. Есеїзм як явлення культури // Парадокси новизни. – М., 1988. – С.378.
8. Theodor W. Adorno. Noten zur literature // T. Adorno. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1994.

Reference

1. Bahtin M. M. Problema teksta v lingvistike, filosofii i drugih gumanitarnykh naukah // Bahtin M. M. Literaturno-kriticheskoe stat'i. – M., 1982.
2. Bahtin M. M. Problemy pojetiki Dostoevskogo. – M., 1963.
3. Kvit S. M. Osnovi germenevтики. – K.: Vid. dim «KM Akademija», 2003.
4. Nicshe F. Sochinenija v 2-h t. T.2. – M.: Mysl', 1990.
5. Ozadov'ska L. V. Paradygma dialogichnosti v suchasnomu myslenni: Monografija. – K.: Vyed. PARAPAN, 2007.
6. Ushkalov L. V. Literatura i filosofija: doba ukrai'nskogo baroko. – Harkiv: Majdan, 2014.
7. Epshtejn M. N. Jesseizm kak javlenie kul'tury // Paradoxys novizny. – M., 1988. – S.378.
8. Theodor W. Adorno. Noten zur literature // T. Adorno. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1994.

Kobzeva Y. Y., graduate student of department of philosophy of the Kharkiv National Pedagogical University named after Gregory Skovoroda (Ukraine, Kharkiv), 1972petrova@gmail.com

Functional potential of philosophical essays in the problem field of existential crisis

This or that era are constantly forming in the minds of contemporaries the most probable constants of an image of an individual and their life path. For philosophical anthropology as an independent science, a person appears as a certain anthropological

integrity. Philosophical anthropology of the XXI century deconstructs former too abstract, schematic, familiar, and predictable image of a person. The central issue is not as much a problem of an individual as the problem of their self-determination. This article is an attempt to review the essay as a fact of philosophical anthropology. The essay grew not only in an innovative art form, but for multiple authors of the XX–XXI centuries it grew into a way of gaining personal mental and linguistic autonomy, intuition, materialized emotions, and problematization experience of Others. The idea in the essay is developed in the most unexpected and opposite directions, covering the entire field of opportunities. Neither mono-language, no any method can no longer seriously claim to be complete mastery of reality, to displace other preceding methods. All codes, languages, schools of philosophy, art schools are now signs of cultural language, together showing the new polyphonic works of the human spirit.

Keywords: philosophical anthropology, self-reflection, intention, essay, interpretation, intuition, experience, linguistic autonomy.

Кобзева Ю. Ю., аспірантка кафедри філософії, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди (Україна, Харків), 1972petrova@gmail.com

Функціональний потенціал філософської есеїстики в проблемному полі екзистенційної кризи

Внутрішній розлад захопив не тільки душевний світ індивіда, але й всю сферу духовної культури сучасної людини. Відсутність це і на розумінні філософування як мисленевого процесу. Все це спонукає задуматися над крайніми підставами і межами власної предметної області всіх мислителів, в когорту тих входять як психологи, так і вчені, і теологи, письменники, люди мистецтва. Тому філософія постійно шукає нові теми, ідеї, а значить, з'являються, розвиваються, затухають або, навпаки, стають популярними і нові жанри філософського дискурсу, йде активний процес осмислення жанрового буття філософії у духовній ситуації XXI століття.

Актуальність статті обумовлена необмеженою множинністю способів існування філософії, кожен з них має свою специфіку та свої можливості. Коли розглядається жанр есе як жанр філософського дискурсу, виникає ряд питань, чому саме до цього жанру все частіше звертаються філософи, і як саме філософія знаходить себе в цьому жанрі? Яким чином в проблемній області філософської есеїстики відображається екзистенційна криза, в яку поринула сучасна цивілізація.

Ключові слова: філософська антропологія, саморефлексія, інтенція, есе, інтерпретація, інтуїція, досвід, мовленнєва автономія.

* * *

УДК 130.2(045)

Комісар Л. П.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри англійської філології і філософії мови ім. професора О. М. Мороховського, Київський національний лінгвістичний університет (Україна, Київ), ludmila.komisar@gmail.com

РОЗУМІННЯ / ІНТЕРПРЕТАЦІЯ: ПАНОРАМА МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПОШУКІВ У (ПОСТ)ЕПІСТЕМОЛОГІЇ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Здійснюється постановка проблеми розуміння та інтерпретації як універсальних культурно-логічних категорій крізь призму поліморфної методології сучасних гуманітарних наук. Пропонується розгляд панорами актуальних методологічних пошуків, з урахуванням генезису класичного поняття «Geisteswissenschaften» від німецької інтелектуальної традиції до концептуалізації понять «розуміння» та «інтерпретація» як провідних позицій філософської герменевтики у XX столітті. Відстоюється ідея, що сучасне гуманітарне пізнання має принципово дискусійний характер, а його ціннісні ресурси є інтенційно орієнтовані до новітньої міждисциплінарної течії (пост)епістемології і залишаються відкритими для дослідження і конструктивного аналізу.

Ключові слова: аналіз, гуманітарні науки, інтерпретація, поліморфність, (пост)епістемологія, розуміння, філософська герменевтика.

Якщо задатись спробою охарактеризувати цілісний спектр сучасного гуманітарного знання (пізнання), можна акцентувати складність соціально-гуманітарних явищ та понятійну неоднорідність гуманітарних наук (у сенсі «класичного» терміну «Geisteswissenschaften»). Також мова йде про принципово дискусійний характер гуманітарної науки, її пізнавальних стратегій та методологічних процедур. Виникає питання: чи коректно взагалі говорити про особливий епістемологічний

статус гуманітарних наук як «наук про дух (культуру)» (в сенсі Г. Риккерта)? Чи концептуально можливо належно розкрити етапи осмислення предмета гуманітарних наук? Чи сучасний дослідник–гуманітарій повинен враховувати специфіку вже посткласичного етапу в розвитку гуманітарного знання, тобто так звану «(пост)епістемологічну добу»? Ці та інші питання логічно підводять нас до переосмислення «класичної» модерної дискусії про специфіку законів і пояснень в гуманітарних науках, до позиціонування інтерпретативного та діалогічного характеру гуманітарного знання, але вже з урахуванням філософської герменевтики як «когнітивної стратегії» (І. Бондарчук) і методології розуміння. Останнє видається прийнятним, якщо брати до уваги валідність герменевтичних процедур у поєднанні з ціннісними ресурсами сучасних методологічних пошуків в гуманітарному пізнанні.

Щодо теоретико–методологічної і джерельної бази статті, слід відмітити насамперед здобутки класиків континентальної гуманітаристики, таких як В. Віндельбанд [3], Г. Риккерт [8], Г.–Г. Гадамер [4] і П. Рікер [7]. Серед сучасних розвідок європейських та російських філософів і гуманітаріїв проблемою епістемології гуманітарних наук займаються, зокрема, Ж. Рюс¹, М. Соболева [9], М. Епштейн². У вітчизняній філософії гуманітарних наук виокремимо розвідки А. Богачова [1], В. Кебуладзе³, О. Солодкої⁴, Л. Шашкової [10] та міждисциплінарний проект О. Габовича, В. Кузнецова і Н. Семенової⁵. Наші наукові статті⁶ теж можна віднести до сфери досліджень окресленої проблематики.

Особливої уваги заслуговує, на наш погляд, інноваційна (пост)епістемологічна проблематика, якій приділяють увагу, наприклад, А. Goldman [11] і А. Лактіонова [6]. Також вагомим академічним здобутком щодо розкриття специфіки епістемології і самовизначення «Geisteswissenschaften» є міжнародний

міждисциплінарний проект «Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей» [5].

Отже, з урахуванням проблемності, неоднозначності і дискусійності сучасної епістемології гуманітарних наук, *мета* статті полягає у розкритті методологічних колізій «Geisteswissenschaften» та їх особливого епістемологічного статусу крізь призму герменевтико–аналітичних процедур розуміння та інтерпретації як універсальних філософсько–логічних категорій.

Попри видиму обізнаність сучасних гуманітаріїв і філософів з методологічними аспектами поняття «Geisteswissenschaften», на наш погляд, потребує переосмислення спроба визначення специфіки гуманітарних наук, а саме фактори їх генези, самовизначення та особливостей сучасних пізнавальних процедур. Тож у нашій розвідці наголос ставиться передусім на складності соціально–гуманітарних явищ та неоднорідності гуманітарних наук крізь призму принципово дискусійного характеру їх методологічних процедур.

Звернімося до етимології терміна, яка, на нашу думку, прискіпливо і коректно здійснена в сучасному авторитетному міждисциплінарному проекті «Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей». Так, виокремлення починається з поняття, введеного В. Дильтаєм, а саме відомим «Geisteswissenschaften», який перекладається українською як «науки про дух» або «гуманітарні науки». Щодо інших мовних проектів – то англійська термінологія тяжіє до понять «Human sciences», «moral sciences», «social sciences» і «humanities». Французька інтелектуальна спадщина оперує термінами «Sciences humaines», «sciences de l'esprit» і «Sciences morales» [5, с. 117].

У чому ж полягає особливий епістемологічний статус гуманітарних наук як «наук про дух (культуру)»? Передусім термін «Geisteswissenschaften» має подвійну конотацію. З одного боку, він відсилає до певного об'єкта чи сукупності об'єктів досвіду – а саме людини та її дій у світі, на противагу Naturwissenschaften, наукам про природу. З іншого боку, до цього протиставлення долучається різниця методологій, що її Дильтай визначив як опозицію між «пояснювати» і «розуміти». Тож «у природничих науках предметом є факти дійсності» [5, с. 120]. Таким чином, Дильтай започатковує надпотужну філософсько–гуманітарну традицію, яку продовжать неокантіанці В. Віндельбанд та Г. Риккерт в світлі «аксіологічного повороту» в епістемології гуманітарних наук. Наразі розрізнення між природничо–науковим дослідженням та історією починається там, де «мова йде про пізнавальне вживання фактів, адже історія має іншу мету, ніж природниче мислення: вона спрямована на виклад одиничного, на споглядання, вона працює за індивідуалізуючим методом» [3, с. 667]. Неокантіанці, отже, намагаються вивільнити пізнання від всякого антропологізму, надати йому трансцендентного характеру. В. Віндельбанд висловує: загальні універсальні закони ніяк не співпадають з унікальним екземплярним існуванням. Адже останнє завжди має певний невловимий залишок, його не можна визначити через безособистісні поняття. Тож, на думку Г. Риккерта, «не виражальне» у людському світорозумінні сприймається як індивідуальна свобода. Отже, обидва методи – генералізуючий та індивідуалізуючий – не

¹ Див. працю: Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки; [пер. з фр. В. Шовкун]. – К.: Основи, 1998. – 669 с.

² Див. нову монографію: Епштейн М. Н. От знания – к творчеству. Как гуманитарные науки могут изменять мир. – М.; СПб.: Центр гуманитарных инициатив, 2016. – 480 с. (Серия «Humanitas»).

³ Див. монографію: Кебуладзе В. Феноменологія досвіду. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. – 280 с.

⁴ Див. статтю: Солодка О. О. Про «цінності», «вартості» та «значущості», або як складнощі перекладу позначають «дифузю смислової насиченості» поняття // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: «Історія, економіка, філософія». Вип.18 / Гол. ред. Ю. І. Терещенко. – К.: Вид. центр. КНЛУ, 2013. – С.155–169.

⁵ Див. колективну монографію: Габович О., Кузнецов В., Семенова Н. Українська фундаментальна наука і європейські цінності. – К.: Вид. дім «Києво–Могилянська академія», 2015. – 208 с.

⁶ Див., приміром наступні публікації: Комисар Л. П. Реактуализация парадигмы текстуальности в современной гуманитаристике: между эпистемологией и лингвистикой // Исследования молодых ученых–гуманитариев России и Украины в начале XXI в.: Сб. науч. тр. / РАН. ИНИОН. Центр гуманитар. науч.–информ. исслед. Отд. Философии; Отв. ред. Руденко С. В., Шкаев Д. Г. – М., 2013. – С.148–158. – (Сер.: Проблемы философии); Комисар Л. П. Гуманістична традиція у палімпсестах дігімодернізму: респонсивність чи симуляція? // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: «Історія, економіка, філософія». Вип.18 / Гол. ред. Ю. І. Терещенко. – К.: Вид. центр. КНЛУ, 2013. – С.31–40.

мають єдиного базового фундаменту. «Ми <...> назвемо історично-індивідуалізуючий метод методом відсилання до цінності на противагу природознавству, яке встановлює закономірні зв'язки та ігнорує культурні цінності і належність до них своїх об'єктів» [8, с. 101].

Відтак, «класичні» методологічні стандарти в гуманітарному пізнанні можна визначити через дихотомічні процедури (і методологію) пояснення / розуміння (В. Дильтай); номотетичний / ідеографічний методи (В. Віндельбанд); генералізуючий та індивідуалізуючий методи (Г. Риккерт). Некласичний же етап в розвитку гуманітарного знання репрезентований передусім через герменевтичну методологію, з акцентом на специфіці філософської герменевтики як «критики сенсу» (А. Богачов) [1] та постановці питання про епістемологічну можливість «аналітичної герменевтики» (М. Соболева) [9].

У річищі вище зазначеного можемо акцентувати основний методологічний арсенал гуманітарного пізнання, а саме: його текстову природу та діалогічність (у сенсі теорії М. Бахтіна); інтерпретаційні механізми розуміння (І. Бондарчук, В. Кузнецов); герменевтичні методики реконструкційного та деконструкційного дослідження (Р. Рорті, В. Кебуладзе, Ж. Деріда); постструктуралістські текстові стратегії та процедури текстового аналізу тощо (Р. Барт, У. Еко, М. Фуко).

На думку І. Бондарчук, основні проблеми, з якими стикається наразі дослідник-гуманитарій – це: історична зумовленість пізнання самого пізнання; трансформація способу пізнання в метод; відмінність методологічного знання від методу; унікальність філософсько-методологічних особливостей гуманітарних наук; дискусії про специфіку законів і пояснень в гуманітарних науках; інтерпретативний та діалогічний характер гуманітарного знання; герменевтика як когнітивна стратегія і методологія розуміння; валідність герменевтичних процедур і принципи адекватної інтерпретації; характер когнітивних і ціннісних ресурсів сучасних методологічних пошуків в гуманітарному пізнанні [2, с. 5].

Отже, під впливом Дильтає, Віндельбанда і Риккерта сучасні гуманитарії звернулись до методологічної проблеми розрізнення наук і запропонували розрізняти номотетичні – пояснючі на основі законів та ідеографічні – описуючі з урахуванням конкретного контексту – дисципліни. При цьому було зазначено, що ідеографічні дисципліни при описі одиничних фактів і подій виходять з історично складеної системи цінностей, що необхідно враховувати при роботі з текстами. Адже без розуміння того, у якій системі цінностей сталася та чи та подія, неможливе її правильне витлумачення та опис. Конфлікт же між «законодавчим» та «інтерпретативним» розумом наразі і досі виникає, достатньо згадати так звані «ребрендинги» філософії 2015 року. Адже саме під впливом розвитку гуманітарної сфери науки змінюється уявлення про знання, пізнання і науку в цілому, постають нові проблеми епістемології. Як зазначає Л. Шашкова, утвердженню ідеї науковості гуманітарного пізнання сприяв розвиток герменевтичного й аксіологічного підходів у другій половині XIX ст. в історії (Й. Гердер), мовознавстві (В. Гумбольдт), теорії культури (Ф. Шляйєрмахер), психології (В. Дильтай), що, зрештою, призвело до легітимації гуманітарних наук

[10, с. 60]. «Розроблена у XX ст. нова методологія гуманітарного пізнання як головного пріоритету і самоцінності розглядала людину, водночас вбачаючи в ній смислоформуєче начало, приділяла підвищену увагу смислу подій, що відбуваються, проблемам міжлюдської комунікації. Розвиток методології гуманітарного пізнання довів, що успіхи гуманітарних наук можливі за умови вироблення лише власних методів дослідження, формування дослідницьких підходів, що ґрунтуються на інтеграції міжпарадигмального, міжетнічного, кроскультурного рівня» [Там само, с. 63].

Слід акцентувати, що в гуманітарних науках «акт пізнання, пояснення, розуміння, інтерпретації, тлумачення тощо – об'єкта наперед визначений мовою як подією (Geschehen), як історією, традицією чи досвідом комунікації» [1, с. 19]. Зрозуміло, що з утвердженням автономії гуманітарних наук постало питання і про герменевтику як їх методологію. Тож герменевтику як «органон» і «філософію розуміння» стали сприймати як альтернативну традиційній теорії пізнання, що зорієнтована на природничі науки [9, с. 11]. На думку А. Богачова, «герменевтика є передусім практикою (по)розуміння, а не методологією. Філософія, що універсалізує інтерсуб'єктивну практику як підставу будь-якого різновиду освоєння й осмислення світу, має бути філософською герменевтикою як теорією (по)розуміння» [1, с. 39]. Тож, на думку мислителя, «філософська герменевтика трактує досвід у сенсі виявлення істини як самовиявлення, що означає подію і зустріч. Отож розкриваючи життєсвітовий та інтерсуб'єктивний вимір істини, філософська герменевтика доводить, що наше розуміння є неодмінно упередженим і заангажованим, відтак не існує поза мовою як історичним і комунікативним буттям» [Там само, с. 45].

На нашу думку, залишається не проясненою остаточно проблема сучасних особливостей логіко-методологічного аналізу гуманітарного знання, а саме: специфіка висування гіпотез та теоретичних моделей в гуманітарних науках, способи виокремлення адекватних методологічних стандартів, критеріїв науковості та істинності. Приміром, М. Соболева ставить дискусійне питання: чи може герменевтика бути аналітичною? [9, с. 16]. Яким же чином можна визначити категорію «розуміння» крізь призму сучасної епістемології гуманітарних наук? У найширшому сенсі «розуміння» – це осягнення сенсу як «спів-сенсу» (згадаймо «сө-мысль» М. Бахтіна). З цього слідує, що категорія «знання» висвітлюється крізь рівень семантичної компетенції, розуміння – крізь прагматичний рівень, тоді інтерпретація – це завжди засіб досягнення розуміння чи засіб фіксації ситуації нерозуміння. Нову стратегію в ситуації розуміння пропонує П. Рікер, синтезувавши феноменологію, структуралізм і попередні герменевтичні практики у інноваційну течію – герменевтику соціальної дії: «Людська діяльність, будучи символічно опосередкованою, перед тим, як стати доступною зовнішній інтерпретації, складається з внутрішніх інтерпретацій самої дії; у цьому сенсі сама інтерпретація конститує дію» [7, с. 9]. У традиції ж сучасної «філософії дії» А. Лактіонова виокремлює ряд питань: «Які підстави наших дій? Що є підставою для дії? Чи різняться підстави за видами? Чи є наміри,

переконання та бажання підставами? Якщо ні, то який між ними стосунок? Яку роль вони відіграють для мотивації і пояснення дій?» тощо [6, с. 12]. Адже, як висновок дослідниця, «у філософії дії <...> належність та існування усвідомлюються як взаємопов'язані модуси людської активності. Методологічним засобом аналізу став принцип перформативності: аналізоване явище береться у власній здійсненності, чинності. Людина як дієвець є залученою у спільносвіт як тло для власної активності. Людина-дієвець конститує зсередини своєї активності саму себе, світ навколо у його фізичних, соціальних і нормативних модусах» [6, с. 331].

Проте дані цитатії, напевно, ставлять більше запитань, ніж дають відповідей щодо заявленої у статті проблематики. Тому саме (пост)некласичний етап у виокремленні категорії розуміння та її логічного здійснення – категорії інтерпретації потребує окремого текстового формату. Це фактично є постановкою мети і окресленням основної проблематики нашої майбутньої наукової публікації. Тож підсумуємо: сучасна степістемологічна доба (зокрема, проекти аналітичної епістемології ЖТВ-теорій (justified-true-belief) та аналітичної герменевтики [11, р. 200] ставить перед дослідниками-гуманітаріями і філософами цілу низку надскладних завдань, які можуть бути вирішені тільки на ґрунті адекватних міждисциплінарних проектів і практик, таких як філософія дії та аналітична герменевтика.

Список використаних джерел

1. Богачов А. Досвід і сенс. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. – 336 с.
2. Бондарчук І. А., Комісар Л. П. Логіка і методологія наукового пізнання (гуманітарні науки): навчально-методичний посібник для ІХ семестру. – К.: ЛОГОС, 2014. – 84 с.
3. Виндельбанд В. Избранное. Дух и история; [пер. с нем]. – М.: Юристъ, 1995. – 688 с.
4. Гадамер Х.-Г. Значение гуманистической традиции для гуманитарных наук; [пер. с нем. Б. Бессонова] // Истина и метод: Основы филос. герменевтики. – М.: Прогресс, 1988. – С.44–60.
5. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Том третій. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2013.
6. Лактіонова А. В. Філософія дії: монографія. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. – 367 с.
7. Риккёр П. Герменевтика. Этика. Политика. Московские лекции и интервью; [пер. с фр. С. Зенкина]. – М.: Прогресс, 2005.
8. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре; [пер. с нем. С. А. Никитина] // Культурология XX век. Антология. – М.: Прогресс, 1995. – С.75–169.
9. Соболева М. Е. Философская герменевтика: понятия и позиции. – М.: Академический Проект; Гаудеамус, 2014. – 151 с.
10. Шашкова Л. О. Гуманитарное познание: новые вызовы эпистемологии // Вісник Національного авіаційного університету: Філософія. Культурологія. – 2006. – №1 (3). – С.57–63.
11. Goldman A. Epistemology: a Contemporary Introduction. – Oxford: Oxford University Press, 2014. – 298 p.

References

1. Bogachov A. Dosvid i sens. – K.: DUH I LITERA, 2012. – 336 s.
2. Bondarchuk I. A., Komisar L. P. Logika i metodologija naukovogo piznannja (gumanitarni nauky): navchal'no-metodychnyj posibnyk dlja IX semestru. – K.: LOGOS, 2014. – 84 s.
3. Vindel'band V. Izbrannoe. Duh i istorija; [per. s nem]. – M.: Jurist#, 1995. – 688 s.
4. Gadamer H.-G. Znachenie gumanisticheskoj tradicii dlja gumanitarnyh nauk; [per. s nem. B. Bessonova] // Istina i metod: Osnovy filoz. germenevтики. – M.: Progress, 1988. – S.44–60.
5. Jevropejs'kyj slovnyk filosofij: Leksykon neperekladnostej. Tom tretij. – K.: DUH I LITERA, 2013.

6. Laktionova A. V. Filosofija dii': monografija. – K.: VPC «Kyj'vs'kyj universytet», 2016. – 367 s.

7. Rikjor P. Germenevtika. Jetika. Politika. Moskovskie lekicii i interv'ju; [per. s fr. S. Zenkina]. – M.: Progress, 2005.

8. Rikkert G. Nauki o prirode i nauki o kul'ture; [per. s nem. S. A. Nikitina] // Kul'turologija XX vek. Antologija. – M.: Progress, 1995. – S.75–169.

9. Soboleva M. E. Filosofskaja germenevtika: ponjatija i pozicii. – M.: Akademicheskij Proekt; Gaudeamus, 2014. – 151 s.

10. Shashkova L. O. Gumanitarne piznannja: novi vyklyky epistemologii' // Visnyk Nacional'nogo aviacijnogo universytetu: Filosofija. Kul'turologija. – 2006. – №1 (3). – S.57–63.

11. Goldman A. Epistemology: a Contemporary Introduction. – Oxford: Oxford University Press, 2014. – 298 p.

Komisar L. P., PhD in Philosophy, is Associate Professor of Philosophy at the Department of English Philology and Philosophy of Language at Kyiv National Linguistic University (Ukraine, Kyiv), ludmila.komisar@gmail.com

Understanding / interpretation: a panorama of methodological searches in (post)epistemology of humanities

The article sets the problem of understanding and interpreting as universal cultural and logical categories through the prism of polymorphism of methodology of modern humanities. We offer a panoramic view of the relevant methodological searches, taking into account the genesis of the classical concept «Geisteswissenschaften» from the German intellectual tradition to conceptualization of the terms «understanding» and «interpretation» as leading positions of philosophical hermeneutics in the twentieth century. In the end, we defend the idea that the modern humanitarian knowledge has a fundamentally argumentative character, and its value resources are oriented to the latest interdisciplinary trend of (post)epistemology and remain open to research and constructive analysis.

Keywords: analysis, humanities, interpretation, polymorphism, (post) epistemology, understanding, philosophical hermeneutics.

* * *

УДК 316(477)

Кочура Н. М.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
конституційного, адміністративного права
та соціально-гуманітарних дисциплін, Відкритий
міжнародний університет розвитку людини «Україна»
(Україна, Київ), island_3000@ukr.net

ГУМАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Гуманітарна сфера, зокрема – сфера освіти та виховання мають бути активно задіяні у визначенні і формуванні конкретних кроків для досягнення спільної стратегічної мети – гуманізації суспільного розвитку та підвищення рівня його безпеки.

В статті розглядається питання формування світоглядно-ціннісних орієнтацій та настанов в координатах постмодерністської парадигми культури, а також осмислюється їх вплив на гуманітарну безпеку нації.

Акцентується увага на таких світоглядно-ціннісних настановах і орієнтирах, як аксіологічний плюралізм, конформізм та радикалізм, відзначається їх вплив на формування світоглядної культури, національної ідентичності і гуманітарної безпеки нації.

Ключові слова: гуманітарна сфера, світоглядна культура, світоглядно-ціннісні орієнтації і настанови, постмодернізм, гуманітарна безпека нації, українське суспільство.

У формуванні конкретних кроків для досягнення спільної стратегічної мети – гуманізації суспільного розвитку та підвищення рівня його безпеки, важливу відіграє гуманітарна сфера, зокрема – сфера освіти та виховання. Відтак, актуальним для сьогодення є питання формування світоглядно-ціннісних орієнтацій та настанов в гуманітарній сфері, а також осмислення їх впливу на гуманітарну безпеку нації в координатах так званої постмодерністської парадигми культури.

Розвиток українського суспільства в координатах так званого постмодерністського розуміння являє собою **колаж**, на перший погляд, мало сумісних концепцій і напрямів: